

על כן נקוה and עלינו לשבח

Because the paragraphs beginning **עלינו לשבח** and **על כן נקוה** are recited one after the other, it is easy to presume that both paragraphs were composed to be part of one prayer. However, a careful reading of both paragraphs may lead to the opposite conclusion. That the themes are significantly different is noted by Professor Mayer Bar-Ilan in an article entitled: **מקורה של "תפלת עלינו לשבח"**¹. The article represents an effort by Professor Bar-Ilan to resolve the following question: did **עלינו לשבח** originate as part of the **ברכה** of **מלכות** found in the **עשרה מוסף שמונה עשרה** or did it originate as part of the **ספר ההיכלות**². On page 2 of the article he makes the following point:

ועתה, לעיקר. הטענות ביחס לראיית מקור 'עלינו לשבח' ב'מלכויות' הן שהנושאים שב'על כן נקוה', חלקה השני של 'עלינו לשבח', אינם עיקריים או חיוניים (essential) ל'מעשה מרכבה', ומלכות ה' היא שמובעת בטקסט. כמו כן מובעת בדיון הדיעה שהרעיון ביחס למלכות ה' לעתיד לבוא, כמו גם הרעיון שהאומות יכירו בשלטון ה' בעולם, אינם מופיעים במקום אחר ב'מעשה מרכבה'.

If Professor Mayer Bar-Ilan is correct that the themes of the two paragraphs are not similar, why are the paragraphs recited one after the other in every **תפלה**? The source for the joinder of the paragraphs is clearly the **מחזור** for **ראש השנה**. Let us begin by reviewing the following source.

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה – ובמקום שיש שליה צבור עומדין בתפלה ומתפללין ביחוד שבע ברכות, וכשיורד שליה צבור בברכות, בברכה ראשונה תוקעין קשר"ק. ובשניה, קש"ק. ובשלישית קר"ק. ולאחר התפלה מריעין בלא תקיעה ובלא שלשה שברים, וכך מנהג בשתי ישיבות. ועומדין בתפלת מוסף ומתפללין. ואומר בסוף מגן, זכרנו לחיים. ובסוף מחיה, אומר מי כמוך אב הרחמן. ואומר לדור ודור המליכו לא – ל כי הוא לבדו מרום וקדוש, ושבחך א – להינו מפינו לא ימוש לעולם ועד כי מלך גדול אתה. ובכך, ובכך, עד המלך הקדוש. אתה בחרתנו כו' עד זכר ליציאת מצרים. א – להינו וא"א, מפני הטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואין אנו יכולים להקריב לפניך קרבן ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו מפני היד שנשתלחה במקדשך. ובכך יהי רצון מלפניך ה' א – להינו וא – להי אבותינו מלך רחמן שתשוב ותרחה עלינו ועל מקדשך ברחמיך הרבים. ותבנהו מהרה ותגדל כבודו. אבינו מלכנו א – להינו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי. וקרב פזורינו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ. והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים עיר מקדשך בשמחת עולם. ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן. ומוסף יום הזכרון הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור. ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם. ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים. ומנחתם ונסכיהם כמדובר, שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש ויין כנסכו

1. Available to be downloaded at: <http://faculty.biu.ac.il/~testsm/alenu.html>.

2. A mystical composition of the Fourth Century CE.

ושעיר לכפר ושני תמידין כהלכתן. ושליח צבור כשמגיע כאן אומר עלינו לשבח לאדון הכל. אבל יחיד במקום שיש שליח צבור אומר, א-להינו וא-להי אבותינו מלוך על כל העולם כולו בכבודך, עד ומלכותו בכל משלה. והשיאנו, עד ומבלעדך אין לנו מלך אלא אתה. ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון. ואומר עבודה. ובסוף עבודה והודאה אומר זכור רחמיך וכבוש כעסך. ובסוף הודאה אומר וכתוב לחיים. ושם שלום, ובסוף אומר ובספר חיים.

According to מלכיות ברכות of סדר רב עמרם גאון the congregants did not recite the חזרת השליח שמונה עשרה and זכרוננו על עלינו לשבח in order to understand the placement of the two paragraphs of ציבור in the silent שופרות. We therefore must examine על עלינו לשבח and על עלינו לשבח in order to understand the placement of the two paragraphs of ציבור in the silent שופרות. We find the following note in the edition of סדר רב עמרם גאון edited by Professor Daniel Goldschmidt after the words: מתחת אין עוד:

לאחר אין עוד באה בכל כתבי יד תוספת זו, ומקדימין לה כדלקמן: ולא מצינו בסדר: אוחילה, אבל בספרד נהגו לאומרו.

A similar practice is noted in the following:

מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה עמוד 421-ואחר שישלמו התפלה יכוננו העם אל תפלת שליח צבור כי עקר המצוה שמיעת התקיעות על סדר הברכות ומנהג שכולל החזן בתפלה עד 'ושני תמידין כהלכתן'. ואו' כל העם 'עלינו לשבח' בקול רם והחזן אומ' אחריהם וכן 'אוחילה לא-ל'. אבל יחיד במקום שיש שליח צבור אינו אומ' אותם לפי דעת קצת אבל המנהג אין חלוק בין יחיד לצבור והיחידים, בפרווינצה אומרים אותו. ולפי מה שכתב רב עמרם ואבן גאיית והר"ם במ"ז 'עלינו לשבח' ו'אוחילה לא-ל' תחלת תוספת שעשו במוסף בברכה רביעית, ונראה כי 'על כן' שב עליהם. ואחר שמנהג שיחיד מתפלל אפי' במקום שיש שליח צבור דין היה שיאמר אותם אבל מי שאינו יודע וצריך להפטר בתפלת שליח צבור חייב שיעמוד כמו שעומד בתפלת ויכוין לשמוע החזן עד סוף התפלה.

According to מלכיות, מנהג מרשלייאה, עלינו לשבח is the beginning of מלכיות, a description of G-d's hegemony over the world, is followed by the אוחילה לא-ל: פיוט and then על כן. This statement ignores that אוחילה לא-ל is a פיוט that is a רשות, a request for permission. That type of פיוט generally introduces a section of תפלה. The ברכה being discussed is the fourth ברכה of מוסף שמונה עשרה. On ראש השנה that ברכה serves two functions. It contains the theme of קדושת היום, sanctification of the day, and the theme of מלכיות. The paragraphs: אוחילה לא-ל, עלינו לשבח and על כן appear where the theme of the fourth ברכה changes from קדושת היום to מלכיות. Being אוחילה, רשות, לא-ל must be viewed as opening the section of the ברכה whose theme is מלכיות. However, עלינו לשבח appears before אוחילה לא-ל. That places עלינו לשבח in the section of the ברכה that is devoted to the theme of קדושת היום. That עלינו לשבח may be a part of קדושת היום is supported by the simple meaning of the words within עלינו לשבח. Notice the similarity of the opening words of קדושת היום: מכל: קדושת היום. עלינו לשבח. שלא עשנו כגויי הארצות, ולא שמנו כמשפחות האדמה, העמים and the words:

TRANSLATION OF SOURCES

Professor Mayer Bar-Ilan-Now to what is important. The argument against maintaining that the source for Aleinu L'Sha'Beach is the Bracha of Malchios begins with the fact that the subject matter of the second part of Aleinu L'Sha'Beach, Al Kain Nikaveh, is not an essential theme of Merkavah (study of heavenly activity) literature. The theme of the hegemony of G-d is the overriding theme of Al Kain Nikaveh. Similarly G-d's hegemony over the world in the future and the notion that the nations of the world will recognize G-d does not appear in any part of Merkavah literature.

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה-In a place where they have a prayer leader, the congregation stands and recites only seven Brachos in the Shemona Esrei of Mussaf Rosh Hashonah. When the prayer leader recites Shemona Esrei, they blow Shofar after the Brachos of Malchios, Zichronos and Shofaros. They then blow shofar again after repeating Shemona Esrei. That is the custom in both Yeshivos in Babylonia. This is what is recited in the silent Shemona Esrei: just before the Bracha of Magen Avrohom, they recite: Zachreinu L'Chaim; just before the Bracha of Michayei Ha'Maisim, they recite: Mi Chamocha Av Harachamim . . .Oo'Shenai Smidim K'Hilchasam. When the prayer leader reaches that point, he adds: Aleinu L'Shabeach but an individual continues with Elokeinu V'Elokei Avoseinu . . . in the end he recites:Oo'Visefer Chayim.

421 מנהג מרשלייאה תפלת ראש השנה עמוד-After completing the silent Shemona Esrei, the congregation should pay close attention to the repetition of Shemona Esrei by the prayer leader because the main mitzvah on Rosh Hashonah is to hear the blowing of the Shofar as part of reciting Shemona Esrei. The practice is that the prayer leader repeats what was recited by the congregation until Oo'Shenai Semidim K'Hilchosom. The congregation then recites Aleinu L'Shabeach in a loud voice and the prayer leader repeats after them and then Ochila L'Ail. An individual does not recite this part of Shemona Esrei when he recites the silent Shemona Esrei when he is part of a congregation. That is a minority opinion but the majority follow the practice of the individual reciting what the prayer leader recites. In Provence that is the practice. According to what Rav Amrom and Even Gayis, the ROM hold, Aleinu L'Shabeach and Ochila L'Ail are the beginning of what was added to Mussaf Shemona Esrei in the fourth Bracha. It appears that V'Al Kain follows them. Although it was established that individuals recite the same Shemona Esrei as the prayer leader, it is still the rule that if someone does not know the words to the Shemona Esrei and needs the hear prayer of the prayer leader to fulfill the mitzvah, must stand as if he is reciting Shemona Esrei and he must intend to listen to the words being recited by the prayer leader until the prayer leader finishes.

SUPPLEMENT

ראש השנה OF מוסף שמונה עשרה AS PART OF יעלה ויבא

Another prayer that may have originated in the מוסף שמונה עשרה of ראש השנה is the prayer: יעלה ויבא. The following words in יעלה ויבא that have been underlined may provide a clue:

א-להינו וא-להי אבותינו, יעלה ויבא, ויגיע, ויראה, וירצה, וישמע, ויפקד, ויזכר זכרוננו ופקדוננו, וזכרון אבותינו, וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון ירושלים עיר קדשך, וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפליטה, לטובה, לחן ולחסד ולרחמים, לחיים ולשלום, ביום זכרנו, י-י א-להינו, בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים, חוס וחננו, ורחם עלינו והושיענו, כי אליך עינינו, כי א-ל מלך חנון ורחום אתה.

יעלה ויבא contains within it many words that fit the theme of the ברכה of זכרונות found in ראש השנה of מוסף שמונה עשרה. Here is one version of the ברכה of זכרונות:

סידור על פי הגאונים חברו רבינו שלמה ברבי נתן: ונאמר הבן יקר לי אפרים . . . נאם ה'.

א-להינו וא-להי אבותינו יעלה יגיע יראה ירצה, ישמע יזכר יפקד זכרוננו וזכרון אבותינו וזכרון עמך כל בית ישראל לפניך לטובה לחן ולחסד לרחמים לחיים ולשלום ביום הזכרון הזה. זכרנו, י-י א-להינו בו לטובה. פקדנו בו לברכה. הושיענו בו לחיים. מלטנו בו מכל צרה. שמחינו בו שמחה שלימה בדבר ישועה ורחמים, חוסה וחננו ורחם עלינו. קרב פזורינו . . .

The practice to recite יעלה ויבא in the ברכה of זכרונות found in מוסף שמונה עשרה of ראש השנה is referred to in the following:

טור אורח חיים סימן תקצא-ובטוליטולא נוהגין לומר יעלה ויבא בזכרונות ומנהג טוב הוא ובאשכנז אין נוהגין.

Currently, one of the few נוסחאות that still includes יעלה ויבא in the ברכה of זכרונות found in מוסף שמונה עשרה is נוסח תימן.